Osmé přikázání: Nebudeš krást.

Pořadí v lekci
9

Úvodní slovo a kapitola „Jak s přípravkou pracovat“ k Desateru jsou k dispozici v pdf.

Téma

Svobodný je ten, kdo druhým dává, ne ten kdo druhým bere. Bůh chrání člověka před tím, aby z něj druzí udělali otroka. Ke svobodě patří i možnost mít majetek a nebát se, že mě o něj někdo připraví. Štědrost. Zájem o druhého.

Cíle

- Děti si uvědomí, že lepší a radostnější je dávat, než brát.
- Děti uslyší o ukradeném Josefovi, kterému nebyli jeho bližní „ukradení“.
- Děti si uvědomí, že k víře patří i to, jak nakládáme s majetkem. Dostali jsme od Hospodina prostředky k životu, nemáme o ně druhé připravovat, ale nakládat s nimi tak, aby nikdo neměl nouzi. Aby byly pro druhé požehnáním.

Pro učitele

Biblický text: Ex 20,15, Gn 37,12-28; 40,14-15; 41,1-57 (zvl. 53-57)

Poznámky k přikázání

- Přikázání se ve svém původním významu zaměřovalo na krádež člověka. Chránilo člena izraelského společenství před tím, aby byl prodán do otroctví. Překvapivě je krádež člověka i dnes velmi aktuální, ať už považujeme za takovou krádež únos, prodej do otroctví, nebo nucenou práci, obchod s lidmi – zkrátka situace, kdy je člověk ze zištných důvodů připraven o svobodu a stává se jen prodejnou věcí, „výrobním prostředkem“ nebo je jakýmkoli způsobem zneužit pro podporu mých záměrů.
- Přikázání bylo však vykládáno především ve vztahu k majetku. I ten patří do sféry zájmu božích přikázání (a v desateru dvakrát – i v desátém přikázání.) Není jedno, jak nakládáme s hmotnými věcmi, s majetkem, penězi. Ke svobodě patří i osvobození od

touhy všechno za každou cenu mít. Pozitivním vyjádřením přikázání je štědrost, přejnost a solidarita. V širší rovině může být přikázání odrazovým můstkem k rozhovoru o řadě společenských témat – chudoba a bohatství, dětská práce, fair trade.

Poznámky k příběhu

- Jako komentář k přikázání jsme vybrali příběh o Josefovi, který byl prodán do otroctví. Přesto právě tam tomuto „ukradenému“ nejsou ostatní „ukradení“ a je pro ně požehnáním.
- Gn 37 – Příběh o Josefovi se rozehrává ve chvíli, kdy z bratrů začne promlouvat do té doby tajená závist, zloba a neporozumění pro snění jejich nedospělého bratra. Kořen „krádeže“ je „odbratrštění“ druhého. Není to „náš bratr“, ale „mistr snů“ – a tak bez skrupulí sáhnout na to, co je jeho, co k němu patří, co vymezuje jeho jedinečnost: role (milovaný syn), šaty (princátko), svoboda.
- Gn 40 – „Byl jsem ukraden z hebrejské země!“ – Josef je objektem krádeže – křivdy, nespravedlnosti – jak bude sám reagovat? Bude se mstít, rezignuje, zahořkne? „S Josefem však byl Hospodin“ – slyšeli jsme právě ve chvíli, kdy začínal Josefův sešup do bezedných a nelidských hlubin egyptských. Hospodin byl s ním, a proto hebrejský ukradený Josef kolem sebe šířil požehnání. Nejen u Potífara, dokonce i v tom egyptském kriminále. Jedná jako mesiášská postava. Nehrabe pro sebe, ani pro své oprávněné zadostiučinění, ale je tu pro druhé. Příběh v souvislosti s přikázáním ukazuje, že nejde jen o to, že nesmím krást, ale jako vysvobozený otrok jsem pozván objevit mesiášský (zachraňující) rozměr svobody – nejen nekrást – ale být pro druhé požehnáním – což je účel, k němuž je Izrael vysvobozen.

Úskalí přikázání

Oblast, na kterou se vztahuje přikázání, je velmi široká (počínaje stahováním filmů na černo konče otrockou prací dětí i dospělých). Neměl by se za ní ztratit pozitivní důraz na osvobození. (Jsem svobodný a tak nemusím druhé obírat a zneužívat; Bůh přeje lidem svobodu, aby nemuseli druhým otročit, aby na tom nebyli tak, že musí krást).

Úskalí příběhu

Souvislost příběhu s přikázáním nemusí být zcela zřejmá. Má-li se příběh vyprávět jako komentář k přikázání, je potřeba soustředit se na vybrané motivy (krádež člověka; co k ní vedlo; jaké to mohlo mít důsledky a jaké mělo).

Odkazy

Biblické

- Iz 61,1-2 a paralela v Lk 4,18 (Mesiášské zaslíbení osvobození zajatců a radostné zvěsti chudým – Ježíš jím zahajuje své působení);
- J 8 (žena cizoložnice – zneužitá jako „doličný předmět“ v rámci farizejského sporu)

Jiné

příručka pro konfirmaci *Dvakrát m??, jednou v??* – 8. přikázání

Pro děti

Předškolní děti

Máte něco, na čem vám hodně záleží? Hračku. Zvířátko. Maminku. Tatínka…

Chtěl vám někdo sebrat tu hračku (zvířátko, atd. reagujte podle dětí)? Proč? Je zlý…

Chtěli jste vy někomu něco sebrat? Proč? Líbila se mi.

Když/Kdyby vám někdo… sebral, jaké (by) to bylo? Byla bych smutná. Naštvala bych se. Zbila bych ho…

Brát něco druhým není dobré. Jestlipak víte, jak se cítí člověk, kterému někdo něco (hračku apod.) sebral? Ano, jsou pak smutní (naštvaní, rozčilení…) jako my.

Co je lepší než brát… Lepší je dávat.

Jak můžeme někomu druhému udělat radost? Jak můžeme napravit, když jsme někomu druhému něco vzali? Dali jste někomu něco? Jaké to bylo? Měl radost, vy jste měli radost.

Pán Bůh nám dal spoustu věcí (…)

Má radost, když máme radost.

Pojďte si zahrát „na dávání“ – namalujte obrázek a někomu ho dejte.

Var. Půjčte si z kostela/modlitebny košík na sbírku: Co to je… Dávají se tam peníze, nebo se z toho košíku berou… Použijte plakát postní sbírky Diakonie nebo sbírky Člověka v tísni (sbírky fungují podobně), který můžeme popsat např. takto: Někdy vybíráme peníze proto, abychom pomohli lidem, kteří nic nemají. Tahle paní je nemocná a nemá manžela. Má hlad. Její děti nemohou chodit do školy, někdy musely žebrat o jídlo nebo i něco ukrást. To je zlé – něco ukrást, ale také nemít jídlo, to je moc zlé. Pomůžeme jí, dáme jí peníze, aby si mohla koupit kozy. Teď prodává mléko, má peníze a může živit své děti. Až budou mít její kozy kůzlátka, dá jedno někomu, kdo také potřebuje pomoc. I ten, kdo má málo, může pomoci druhému. Každý, kdo druhého podaruje, může mít také radost.

Mladší školní děti

Motivační rozhovor

Dnes budeme mluvit o přikázání Nepokradeš! – Co se dá všechno ukrást…

Už vám někdo něco ukradl? Jaké to je? Naštve to, smutek… mám chuť sebrat někomu něco jiného. Jaké to bude, když seberu někomu něco jiného? Naštve se, smutek… sebere někomu něco jiného. To nemá cenu. Z toho je pak začarovaný kruh pomsty.

Dá se ukrást člověk? (Jasně – únos, piráti, otroci.) Jaké to je? Strašné.

Ukradenému nejsou druzí ukradení.

Znáte příběh o Josefovi? To byl ten, co ho bráchové prodali do Egypta. Proč?

Byli na něj naštvaní. Zdálo se jim, že se vytahuje. Taky to vypadalo, že ho mají rodiče radši.

Josef byl nejmladší a jediný syn milované Jákobovy manželky Ráchel. Jeho otec Jákob se o něj staral – i strachoval. Jednou mu dal k narozeninám pestrý plášť. Takový nenosil každý. Ostatním bratřím ho nedal. Trochu to Josefovi záviděli.

Josef míval sny a v těch snech viděl, jak se mu jeho rodina klaní. Možná to nemusel všem vyprávět, i když se jednou ukáže, že to byl pravdivý sen. Byli za to na něj naštvaní.

Jednou bratři pásli stáda a tatínek Jákob poslal Josefa, aby se na ně podíval. Viděli ho už zdálky a říkali si: á, náš mazánek Josef jde na kontrolu, bude na nás zase donášet. Nějak to v nich vypěnilo a řekli si: pojďte, zabijeme ho!

Když přišel, vrhli se na něj, strhli z něj ten krásný pestrobarevný šat a hodili ho do jámy na vodu. Chystali se ho zabít, pak ale jeden z nich uviděl karavanu a řekl: když ho prodáme do otroctví, zbavíme se ho a ještě z toho něco budeme mít! Tak ho prodali. Karavanáři ho svázali a odvlekli pryč, do Egypta. Tatínkovi Jákobovi bratří domů přinesli jen roztrhaný a zakrvácený Josefův plášť. Asi ho sežrala nějaká zvěř, říkali. Jákobovi Josef moc chyběl.

Být otrokem je zlé. Musíš dělat, co ti přikážou a nic z toho nemáš. Na nic nemáš právo. Nemáš moc naději, že bys na tom mohl být lépe. Věděli bratři, jak Josefovi bude?

Josef si ale nezoufal. Věděl, že Hospodin je s ním i v Egyptě. Tuhle jistotu mu nikdo ukradnout nemůže. A tak, i když byl otrok, nebyl zatrpklý a nestal se z něj zamračený morous. Naopak, snažil se dělat i tu svoji otrockou práci pořádně. Tak, aby to bylo k užitku těm, pro koho musel pracovat. Nejdřív byl u nějakého Potífara – a ten si brzy všiml, že to, co dělá ten otrok kdesi z ciziny, že je dobré. A tak z něj časem udělal vrchního otroka ve svém domě.

Jenže pak se to zase s Josefem zvrtlo. Potífarova manželka Josefa nepravdivě obvinila, že jí chtěl ublížit a Potífar nechal Josefa zavřít do vězení. Člověk by si myslel, že nemůže být hůř, než být otrokem. Ale může – být otrokem ve vězení.

Jenže ani tam Josef nezatrpknul a dokonce i tam se snažil pomáhat ostatním. Jako by na tom sám nebyl dost špatně! Když bylo někomu zle, tak se ho snažil potěšit. Svoji práci dělal jako vždycky pořádně. A zase si toho všiml velitel vězení a z Josefa udělal vrchního vězně!

Nakonec se stalo něco nečekaného – sám nejvyšší vládce Egypta – farao – byl v úzkých a potřeboval pomoc, radu. Jeden z jeho služebníků byl kdysi vězněn spolu s Josefem a ten mu pomohl, když si nevěděl rady. A tak si na něj (teprve) teď vzpomněl: Třeba by Josef mohl pomoc i faraonovi! A tak Josefa přivedli před faraona.

A Josef poradil. V Egyptě měla být sedm let moc dobrá úroda na polích a pak sedm let moc velká neúroda. Co s tím? Sedm let si užívat a na těch dalších sedm let radši nemyslet? Ne. Josef poradil – sedm let můžete ukládat do sýpek – a pak sedm let žít z nastřádaných zásob. Faraónovi se ta rada líbila – a z Josefa udělal svého zástupce.

Z toho největšího dna až na vrchol! Josef už není otrokem – ale vlastně i teď dělá to, co dělal vždycky: stará se. Je jedno jestli se stará o Potífarovu domácnost nebo o své spoluvězně. Teď se pro změnu stará o celý Egypt. Až uplyne sedm bohatých let, přijde sedm let chudých. Z celého Egypta budou chodit za Josefem, aby jim prodal něco z našetřené úrody, jinak umřou hlady. A on jim prodá. Zachrání je, i když jsou to vlastně cizinci a vůbec

by se o ně nemusel starat. On se stará. Je věrný Hospodinu, který nechce, aby se lidé kradli a prodávali, ale aby se starali. Jeden o druhého. Kdykoli a kdekoli.

Nakonec za Josefem přijdou prosit o jídlo i jeho bratři. Nepoznají ho, vždyť už to je let, co ho prodali! A on se jim nejdřív nedá poznat. Chce je vyzkoušet, jestli se změnili. Jestli by pořád byli schopni svého bratra prodat do otroctví. Nastrojí jim zkoušku a chce si nechat v Egyptě jako vězně svého bratra Benjamína. Jenže oni se změnili. Nechtějí Benjamina nechat v Egyptě, raději se nabízejí sami místo něj. Josef poznává, že se změnili a dá se jim poznat. Chvíli se bratři bojí, že se jim Josef pomstí. Ale to Josef nechce, vždyť to nakonec dobře dopadlo.

Bylo to k dobrému nejen pro Egypt, ale i pro jeho rodinu. I když to začalo hloupě, Bůh to nakonec dovedl k dobrému konci.

Starší děti

(na základ? konfirma?ní p?íru?ky)

Rozhovor:

Co všechno je krádež?

Jízda na černo, neplacení daní, stahování filmů, kopírování CD, když něco opíšu, když nevrátím nalezenou peněženku? Kdo nebo co se krádeží poškozuje? Nebude ukradené někomu chybět? K jakým důsledkům to může vést?

Co všechno může člověka vést k tomu, že něco ukradne?

Víte, že přikázání „nepokradeš“ se původně týkalo asi především krádeže člověka? Jak se dá ukrást člověk?

Ukrást se dá člověk, když jej využiju ke svým vlastním cílům…

Napadají vás příběhy z bible, které by se mohly týkat přikázání „nepokradeš“? (Nábotova vinice, David a Batšeba – tam je to vždycky nějak zamíchané i s překročením dalších přikázání – jak si tím člověk komplikuje život víc a víc… Okradení jako zneužití člověka pro své účely – Ježíš a žena hříšnice – byla jim ukradená, jen ji využili pro svůj spor a klidně by ji ukamenovali).

Známý příběh o Josefovi – jak ho prodali do otroctví… připomenete někdo, jak to bylo? (příp. převyprávět v hlavních bodech). Kde všude v tom příběhu Josefovi něco vezmou, ukradnou?

Je tu vlastně jedna z nejbrutálnějších podob krádeže člověka – prodej do otroctví (a není to něco, co by se dnes nedělo). Jak z Josefa svlečou ten pestrobarevný plášť a prodají ho – to je jakoby z něj strhli veškerou důstojnost, jakoby ho zbavili jeho hodnoty – a taky s ním jednají jako s věcí, věc se dá přece prodat. Josef je jim ukradený…

Jenže ten příběh je krásný v tom, že ukazuje i protipól toho, co dělají Josefovi bratři. To, co dělá ten ukradený Josef v Egyptě – že jemu není „ukradené“, jak se mají druzí lidé kolem něj. Poctivě dělá svou práci (a když by si mohl přivlastnit – ukrást – Potífarku, tak to odmítne). Je nablízku těm, kdo potřebují pomoc, povzbudit (ve vězení pekař a číšník, ostatní vězni). A nakonec – jako vyvrcholení těch malých krůčků pomoci, laskavosti, poctivosti – je díky Josefovi zachráněn Egypt a okolní země před hladomorem. Ukradený Josef neokrádá, ale obohacuje. Druzí mu nejsou ukradení.

Josef to vnímá jako Boží vedení. V souvislosti s Josefovým příběhem se mluví o „požehnání“. Boží lid má být požehnáním – tady je vidět, co konkrétně to znamená.

Vyústění:

Jak byste vyjádřili přikázání nepokradeš pozitivně? Namalujte obraz, který by vyjádřil přikázání nepokradeš. Řekněte (napište, pět) důvodů, jak přikázání vede ke svobodě.

Liturgie

Rituál

Společná recitace: Hospodin je náš Bůh, on nás vyvedl z otroctví.

Modlitba

Pane, děkujeme ti za všechno, co máme. A že toho máme většinou dost. Děkujeme, že nemusíme druhým brát. Nauč nás spíš rozdávat. Aby na tom byli všichni dobře. Prosíme za všechny okradené, za ty, kterým ukradli nějakou věc, nebo někoho, nebo i je samotné. Prosíme buď jim nablízku, aby měli sílu to zvládnout. Třeba jako Josef. Amen.

Okénko do bohoslužeb

Pokud máte z dětství historku o krádeži, vyprávějte ji, včetně toho, jak jste se cítili a jak se cítili druzí. Poproste o to někoho z ostatních dospělých. Nebo se zeptejte, zda měl někdo chuť něco ukrást, případně něco ukrást potřeboval. Co všechno se dá ukrást? Dá se ukrást i člověk? Už vám byl někdo „ukradený“? Co to znamená?

Odkaz na pracovní list
16 Josef a jeho bratři - st
16 Josef a jeho bratři
05 Josef a jeho bratři
17 Josef v Egyptě
17 Josef v Egyptě - st
8. přikázání – Josef
Kam dále
zpracování příběhu o Josefovi na webu katecheze
zpracování příběhu o Josefovi na webu katecheze
zpracování příběhu o Josefovi na webu katecheze
Odkaz na píseň
Není lepší na tom světě nežli Boha ctíti
Kdo na kolenou klečí, vídá dál
Tvá svoboda, tvá svoboda nade mnou
Cílová skupina
Starší školní
Školní
Předškolní
Mladší školní
Katechetické cykly
Desatero – Modlitba Páně – Krédo
Téma
Desatero
Biblický odkaz (kat)
Exodus 20,15
Genesis 37,12–28
Genesis 40,14–15
Genesis 41,1–57